

deželo, ker v mestu duševno propadajo». Ustanovil je veliko katoliško naselbino v Eden Valley — Rajski dolini v severnem delu Kalifornije, kakih sto milj (približno 160 km) od San Franciska. Kraj je bil hribovit in precej divji. Najbližja železniška postaja je bila okoli 80 km oddaljena (približna razdalja Kranjske gore od Ljubljane). Po posredovanju zemljišnega agenta je kupil od lokalne banke v mestecu Ukiahu 10.000 akrov (nekaj nad 4000 ha) sveta z živino in orodjem na ranču, ki je bil na tistem posestvu. Od tega je bila le kaka dvajsetina zemlje za polje, vse drugo so bili hribi z gozdovi. Kupčijo je Jeram sklenil na svojo roko. Kupnina je bila 75.000 dolarjev, od tega se je zavezal plačati 25.000 ob prevzemu, 50.000 dolarjev pa so knjižili kot dolg na posestvu. Jeram je začel prodajati delnice slovenskim delavcem za »Slovensko katoliško kolonijo Rajska dolina«. Z reklamo mu je pomagal list Amerikanski Slovenec. Denar je prihajal kakor toča. Od jeseni 1895 do februarja 1896 je zbral 90 delničarjev, ki so vplačali skupno 25.000 dolarjev, da je bila kupčija veljavna. Že konec istega meseca so začeli prihajati prvi naseljenci v Rajsko dolino. Sredi marca so se selile družine iz vseh delov ZDA v Kalifornijo. Jeram je pričakoval, da bo na posestvu živelo dvesto družin.

List Chronicle je pisal, da so slovenski katoličani, ki so prišli v Eden Valley, nevarni ljudje, kajti že ob prihodu v ZDA so imeli bodala in dinamične patrone. To divje ljudstvo da je slepo vdano duhovščini in lahko sčasoma postane politično nevarno. Obenem je list poročal, da naseljenci v Rajski dolini trpijo lakoto in stisko in je že izbruhnil upor.

Tajnik naselbine Anton Murnik je že sredi junija 1896 pisal uredniku Amerikanskega Slovenca, da so bili vsi skupaj zapeljani in se naseljenci ne dajo več slepariti. Kakih 30 mož je že zapustilo kolonijo. Nezadovoljstvo je priklopelo do obupnosti, stanovanja so slabša kakor hlevi, hrana je sila borna, treba je urediti denarne in gospodarske zadeve, za zdavnaj vloženi denar ne dobijo delnic in za naselbino še ni nikakih pravil, absolutni gospodar kolonije porablja krvavo zaslužene novce, nekaj priliznjencev pa bi rado živelo od žuljev drugih itd. Iz dopisa se vidi, da je morala biti v Rajski dolini prava diktatura. Jeram jim je vsilil pogodbo, da ostane vloženi kapital nedotaknjen celih 50 let. Naselbina je naglo propadala. Tisti, ki so imeli še kaj denarja, so takoj odšli; reveži so pa

garali še vse leto. Jeram je prodal živino in drugo imetje, kar je smatral za svoje. Dne 3. maja 1897 pa je utonil, ko je hotel na konju prebrestj narasli Eel River (Jeguljasta reka), njegovo truplo so našli čez dva meseca. Takrat so zadnji naseljenci zapustili Rajsko dolino. Naselbino je prevzel državni administrator in jo prodal na javni dražbi za kritje dolga, ki ga je banka v Ukiahu vknjižila na posestvu v višini 47.500 dolarjev.

F. P.

PRISPEVEK H KRONIKI ŠKOFJE LOKE ZA LETO 1968

V dneh od 5. do 14. januarja je bila spominsko-športna prireditev Po stezah partizanske Jelovice. Na sporedu so bile kulturne in športne prireditve, kot je to že navada.

Po 14. januarju se je v organizaciji SK Transturist začela smučarska šola oziroma več smučarskih tečajev za vse starostne skupine od predšolskih otrok do odraslih.

Prireditve »Za našo Planico«, 23. januarja, je odlično organiziralo AMD Škofja Loka. Obisk je presegal pričakovanja. To društvo je nedavno organiziralo tudi avtoskjoring, prvo prireditev te vrste v Škofji Loki.

Skupščina občine je na seji v januarju dala soglasje k predlogu stanovanjskega podjetja Škofja Loka, da le to proda 41 stanovanj v starem delu mesta. Vrednost posameznih stanovanj se giblje med 1680 in 65.223 N din.

2. februarja. Seminar za prosvetne delavce je obravnaval finančno problematiko in predvideno uvedbo samoprispevka za gradnjo šol.

3. februarja. V javni radijski oddaji Spoznavajmo svet in domovino sta ob pomoči občinstva tekmovali gimnazijski ekipi Ptuja in Škofje Loke. Zmagala je ekipa Ptuja.

5. februarja. Republiški sekretar za gospodarstvo S. Kobal je imel s predstavniki gospodarstva v Škofji Loki pogovor o važnih problemih gospodarjenja v letu 1968.

Slikopleskarstvo Škofja Loka je končalo z urejanjem galerije na gradu. Material je prispevala tovarna JUB iz Dola pri Ljubljani, ki je prevzela tudi pokroviteljstvo nad razstavo P. Černeta. To je prvi primer pokroviteljstva in finančne podpore gospodarske organizacije likovni prireditvi v Škofji Loki.

Od 16. februarja dalje so bili po vsej občini zbori volivcev, ki so obravnavali

predlog proračuna za leto 1968, načrt gradnje novih šol, priprave za uvedbo samoprispevka in urejanje cest IV. reda.

Na februarški seji je občinski komite ZMS sklenil postopno prevzeti patronat nad spomeniki in obeležji NOB. Tako bo izboljšana tudi povezava med aktivni ZMS.

V zadnjih dneh februarja sta se podjetje Termika iz Ljubljane in SO Škofja Loka sporazumela, da bo novi obrat Termike za izdelavo steklenih vlaken stal na Trati, ob starem obratu Jelovice.

LIP Češnjica je v februarju sklenil pogodbo za izvoz v ZDA v višini 522.386 dolarjev. Letošnji izvoz bo tako dosegel skupno 865.000 dol. ali 2,5-krat več kot leta 1967.

V letu 1967 so na osnovni šoli v Železnikih ustanovili glasbeni oddelek, ki je v februarju sprejel že 107 učencev.

Ljudska knjižnica in Turistično društvo Škofja Loka sta začela prirejati klubske večere. Zelo uspel je večer s temo Sodobna Grčija.

15. marca. Občinska konferenca SZDL je razpravljala o pripravah za razpis referendumu o samoprispevku za šolstvo. Za novega predsednika konference je bil izvoljen Janez Taler, dosedanji direktor DU.

17. marca. Skupščina ZZB NOV Škofja Loka je obravnavala stanovanjske probleme borcev, štipendijsko politiko do potomcev padlih borcev in žrtev fašizma, delo in povezavo z mladino. Sklenila je predlagati, da bi občinski praznik namesto 18. decembra praznovali v dneh, ko je potekala dražgoška bitka.

Med 10. in 17. marcem so v Škofji Loki začele delati male šole, ki vključujejo predšolske otroke izven vrtcev. Njihov namen je pripraviti otroke na začetek šolanja.

20. marca. Občinska skupščina je na svoji seji sprejela odlok o razpisu referendumu za uvedbo samoprispevka za gradnjo šol. Na tej seji je bil sprejet tudi proračun za leto 1968. Ta predvideva 10,2% povečanje dohodkov, ki bodo tako dosegli 14.077.896 N din. Največ denarja je namenjenega za izobraževanje in vzgojo (43,3%).

23. in 24. marca je KUD Ivan Cankar uprizoril Govekarjevo dramatisacijo Levstikovga Martina Krpana. V Virmašah je režiser Vito Rožmanc ob sodelovanju vse dramske sekcije prekinil neprijeten molk, ki že nekaj časa zastira odre v Škofji Loki in okolici.

Poleg galerije na gradu prireja od časa do časa likovne razstave manjšega obse-

ga tudi Ljudska knjižnica. V aprilu in maju je tam razstava domačina Edija Severja.

10. aprila. Občinska skupščina je sprejela odlok o znižanju taks za potna dovoljenja. Ko je bilo 1. januarja letos zvišanje taks uveljavljeno, je število prosilcev za potne liste naglo upadlo. Odlok, ki predvideva za izdajo potnega dovoljenja z vizumom takso 70 N din, je naletel na ugoden odmev.

Na tej seji so odborniki zavrnil predlog odluka o prehodu na 5-dnevni delovni teden v občinskih organih s 1. majem. Prehod bodo izvedli v skladu z zakonom 1. septembra.

14. aprila je v hlevu Kmetijskega gospodarstva na Suhi nastal požar, ki je povzročil veliko škode na stavbi in živini. Na posestvu in v najbližji okolici je v naslednjih dneh gorelo še dvakrat, kar je med lastnike hiš v bližnji okolici in med prebivalce Škofje Loke in zaledja zasejalo skrb in negotovost.

18. aprila. Delavski svet LTH je sprejel pravilnik o sklepanju delovnega razmerja s pripravniki. Od vseh nanovo sprejetih delavcev naj bi sprejel polovico takih, ki iščejo prvo zaposlitev.

21. aprila. Občani škofjeloške občine so se na referendumu z več kot 61% glasov izrekli za uvedbo samoprispevka za gradnjo šol.

24. aprila. Zbor delovnih skupnosti SO Škofja Loka je obravnaval gibanje gospodarstva v prvih treh mesecih leta in ga ugodno ocenil. Proizvodnja je v tem času porasla za 10,5%. Največji napredek sta dosegli podjetji Elra in LIP Češnjica, v izvozu pa LTH in Jelovica.

11. maja. Pevski zbor iz Virmaš-Sv. Duha je s koncertom proslavil 20. obletnico uspešnega delovanja.

12. maja. Na Godešiču so odkrili spominsko ploščo vodji judenburškega vojaškega upora Antonu Hafnerju, ki so ga ustrelili pred 50 leti. Govoril je Lojze Ude, ploščo je odkril predsednik SO Zdravko Krvin, v varstvo pa jo je sprejel brat Antona Hafnerja. Sledil je kulturni program.

14. maja. Občni zbor Turističnega društva je obravnaval obveznosti in naloge društva ob najvažnejših letošnjih prireditvah v Loki: dirka za nagrado Loke, izseljenjski piknik itd. Poudarjeno je bilo, da je ob teh priložnostih treba poskrbeti za čim lepši izgled mesta in okolice. Beseda je tekla tudi o sanaciji kopališča v Puštalu in o oživitvi ŠPP.

15. maja. Poslovna enota Sora veletrgovine Loka je odprla samopostrežno trgo-

vino v Železnikih, prvo te vrste v Selški dolini.

22. maja. Predsednik SO Z. Krvina je izročil prometu nov odsek ceste, ki povezuje Trato s cesto Škofja Loka—Jeprca. Poleg splošnega pomena, bo nov odsek imel važno vlogo ob dirkah za nagrado Loke.

22. maja. Na seji občinske skupščine so na podlagi rezultatov referenduma v aprilu z odlokom tudi formalno uzakonili uvedbo samoprispevka za gradnjo šol. Z drugim odlokom je bila ustanovljena Groharjeva slikarska kolonija, ki ima tako zajamčen obstoj tudi v prihodnosti.

28. maja. Tradicionalne moto dirke za nagrado Loke, največja športna prireditel v Loki, je močno motil dež, vendar so številni gledalci zaradi novega rekorda proge in več izboljšanih rekordov v kategorijah kljub temu prišli na svoj račun.

V maju so začeli s prezidavo poštnega poslopja.

8. junija. Pod pokroviteljstvom predsednika SO Z. Krvine je bilo letošnje srečanje filmske mladine Jugoslavije v Škofji Loki. Udeleženci so na filmski trak ujeli znamenitosti mesta in okolice in si med drugim ogledali tudi muzej in razstavo del mladih likovnikov in fotoamaterev Gorenjske v galeriji na gradu.

9. junija. Planinsko in Turistično društvo v Železnikih sta odkrila spominsko ploščo planinskemu pisatelju, avtorju zgodb o Trebušniku, Janku Mlakarju na njegovi rojstni hiši.

11. junija. Na Trati so začeli graditi nov obrat ljubljanske Termike. Predvidena vrednost celotne investicije je 20 milijonov N din.

17. junija so pod vodstvom ing. arh. Toneta Bitenca začeli predelavati prezbitenjsko župne cerkve sv. Jakoba. Podrli so stari oltar, ki je bil brez umetniške vrednosti, ohranili so je tabernakelj in štiri svetnike (Matej, Peter, Pavel, Janez) ter jih pozlatili. Odprli so zazidani del oken in podaljšali barvasti stekleni del. Odkrili so dva stebra-služnika na stranskih stenah, ki so jih svojčas odbili. Na desni steni so odstranili plasti ometa in prišli do prvotne barve. Akademski slikar Viktor Snoj je na tej steni odkril freske s konca 16. stoletja. Dobro je ohranjena veličastna freska križanja. Naleteli so tudi na slavalok nekdanje kapele, ki je bila na kraju sedanje zakristije. Tako je prezbitenjski pokazal spet prvotni gotski značaj. Delo je bilo zaključeno 22. septembra, ko je bil posvečen novi oltar.

21. junija. Predsednik SO Z. Krvina je izročil namenu novo zgrajeno blagovnico ljubljanske NAME v Škofji Loki, ki je največji in najmodernejši objekt te vrste na področju občine. Zgradilo jo je domače podjetje Tehnik.

21. junija. Škofjo Loko je obiskal veleposlanik LR Bolgarije v Jugoslaviji I. Petkov. Po razgovorih v LTH si je ogledal tudi muzej.

4. julija. Izseljenski piknik, na katerega se je Loka dolgo in skrbno pripravljala — urejen je bil nov dostop na grad, asfaltirali so Grajsko pot, utrdili so ohranjeno mestno obzidje — je po mnenju domala vseh uspel. Grajski vrt je nudil prijeten ambient za vrsto kulturnih in zabavnih prireditev in za razvedrilo. Številni domačini in gostje iz raznih dežel so si ogledali tudi delno preurejene muzejske zbirke v gradu. Morda je bil to uvod v tradicionalno tovrstno prireditev v Loki.

7. julija. Proslave, spominske slovesnosti in odkritja novih obeležij ob Dnevu borca so bile zaradi izseljenskega piknika preložene na 7. julij. Slovesnosti so bile pri Sv. Andreju, v Gorenji vasi, Poljanah, Dolenji vasi, Virmašah in drugod. Na več krajih so goreli kresovi. Posebne delegacije so obiskale bolne borce in partizanske matere.

10. julija. Občinska skupščina je na svoji seji obravnavala poročilo o problematiki kulturnih zavodov v občini in ga ob pojasnilu, da bo priporočila in sugestije mogoče realizirati le v okviru razpoložljivih sredstev, tudi sprejela.

21. julija. V Potoku pri Zalem logu je šest gorenjskih občin ob sicer slabem vremenu, a veliki udeležbi, podelilo domil Gorenjskemu vojnemu področju. Slavja so se udeležili tudi loški študentje, ki so v počastitev Dneva vstaje priredili spominski partizanski pohod.

23. julija. Prispeli so udeleženci II. Groharjeve slikarske kolonije. Deset likovnikov, med njimi gostji Mila Djokić iz Beograda in Alena Antonova iz Prage, je do 6. avgusta upodabljalo loške motive in tako počastilo spomin na ustvarjanje slavnih slovenskih impresionistov v Loki.

Okupacija ČSSR je presenetila in zgrozila tudi občane Škofje Loke. Poleg protestnih zborovanj, kjer so izrazili ogorčenje nad okupacijo in solidarnost s trpečima narodom, so družbeno-politične organizacije nekaj dni po agresiji pripravile tudi razgovor o nepričakovanih dogodkih. Razgovor je vodil rojak Ivan Franko-Iztok.

25. avgusta. Tradicionalni VI. čipkarski dan v Železnikih je po skrbnih pripravah lepo uspel. Poleg številnih domačinov in okoličanov ter gostov iz vse Gorenjske so se čipkarskega dne udeležili tudi turisti iz ČSSR, ki jih je okupacija domovine zatekla v Kranju.

7. septembra je bil redni letni občni zbor Muzejskega društva. Podrobnosti o tem so objavljene na drugem mestu.

9. septembra. Na Lipniški planini na Jelovici je bila tudi letos spominska slovesnost ob obletnici bojev, v katerih je padel proslavljeni komandant gorenjskih partizanov Jože Gregorčič-Gorenjec. Ob tej priložnosti je govoril njegov nekdanji kurir, rojak iz Dražgoš podpolkovnik Janez Lušina-Mali. (S tem dnem se kronika za 1968 konča, ker gre gradivo za Loške razglede v tiskarno.)

Janez Eržen

SPOMINI IN OBLETNICE

Dne 22. 7. 1968 je v Ljubljani umrl prof. *Jakob Šolar*, jezikoslovec, star 72 let. Doma je bil z Rudna v Selški dolini. Bil je strokovnjak v slovenski fonetiki, sodeloval je pri sestavljanju slovenskega pravopisa, slovnice in čitank za srednje šole. Pri nekdanjem Profesorskem društvu je vodil odsek za šolske knjige, pri Mohorjevi družbi je urejeval zbirko Cvetje iz domačih in tujih logov, bil med ustanovitelji Slavističnega društva, sourednik revije Slovenski jezik, sopobudnik za ustanovitev našega Muzejskega društva in vsa leta njegov član.

5-letnica: l. 1963 sta umrla *Jože Gostič*, operni pevec; *Lovro Hafner*, skladatelj, oba rojena v Stari Loki.

15-letnica: l. 1953 so umrli *Anton Dolinar* iz Gorenje vasi, glasbenik; *Anton Hribar-Korinjski*, pesnik, župnik na Zalem logu; *Janko Mlakar* iz Železnikov, planinski pisatelj.

20-letnica: l. 1948 sta umrla *Lovro Perko* iz Poljan, publicist in komentator Tavčarjevih spisov; *Matej Vurnik* iz Stare Oselice, skladatelj.

25-letnica: l. 1943 so pod Primožem žago v Loki uredili bunker za okrožno tehniko, v kateri je delal *Miloš Ziherl* (beri LR III str. 34!); v Srednji vasi pri Poljanah so padli narodni heroji *Franc Ravbar-Vitez*, *Stane Starc-Fazan* in *Gregor Rupnik-Grohč* (spomenik ob cesti!).

30-letnica: l. 1938 je *Franc Pfajfar* organiziral prvo partijsko celico v Škofji Loki (spominska plošča na hišici ob stari cesti!); umrl je *Ivan Kejžar* iz Zgornje Sorice, ustanovitelj Slovenskega drama-

tičnega društva v Mariboru in Zveze jugoslovanskih železničarjev.

35-letnica: l. 1933 je stavkalo delavstvo v tovarni Šešir; umrl je *Andrej Kalan* iz Pevna, politični delavec, publicist in nabožni pisatelj.

40-letnica: l. 1928 je umrl *Anton Koblar* iz Železnikov, krajevni zgodovinar in politični delavec.

45-letnica: l. 1923 je umrl *Ivan Tavčar* iz Poljan, pisatelj in politik, pokopan je v grobnici na Visokem.

50-letnica: l. 1918 je bil v Judenburgu upor slovenskega vojaštva, ki ga je vodil *Anton Hafner* z Godešiča; pri upor mornarjev v Boki Kotorski je bil udeležen *Viktor Žužek* iz Škočje Loke.

60-letnica: l. 1908 je umrl *Janez Jesenko* iz Poljan, geograf, zgodovinar in prevajalec.

70-letnica: l. 1898 so se rodili *Ladislav Guzelj*, strokovni pisatelj kemik, v Sovodnju; *Vladimir Guzelj*, strokovni pisatelj kirurg; *Dora Pegam-Vodnik*, pedagoška pisateljica in prevajalka, v Škofji Loki.

75-letnica: 1893 je umrl *Gregor Jereb* iz Dolenjih Ravni, publicist.

80-letnica: l. 1888 sta umrla *Jakob Volčič* od sv. Andreja, zbiralec narodopisnega blaga; *Janez Volčič* iz Gabrovega, nabožni pisatelj.

100-letnica: l. 1868 sta se rodila *Janez Kalan* na Suhi, organizator protialkoholnega gibanja; *Aleš Ušeničnik* v Poljanah, filozofski pisatelj in katoliški ideolog.

150-letnica: l. 1818 sta se rodila *Luka Jeran* v Javorjah, urednik Zgodnje daniče in navdušen Ilirec; *Amaliya Oblak-Hermannsthal* v Lučinah, slikarica.

F. P.

ODBOR ZA PROSLAVO TISOČLETNICE LOKE

Skupščina občine Škofja Loka je na seji občinskega zbora in zbora delovnih skupnosti 24. 1. 1968 imenovala naslednji odbor za proslavo tisočletnice Loke v letu 1973: *Zdravko Krvina*, predsednik; *dr. Branko Berčič*, podpredsednik; *Ferdinand Buh*, tajnik; *dr. Pavle Blaznik*, *Franc Braniselj*, *Rado Jan*, *Sveto Kobal*, *Stane Krapež*, *Marijan Masterl*, *Tone Polajnar* in *Franc Urevc*, člani; *Milan Železnik* za dejavnost spomeniškega varstva; *ing. Stane Kovič* za področje urbanizma; *Vlado Bernard* za komunalno dejavnost; *Andrej Pavlovec* za urejanje muzeja in gradu; *Veno Doljak* za turistično prometno dejavnost; *France Planin-*